

Metropolizacja a lokalne *governance*

**Globalne wyzwania państwa narodowego
na przykładzie V Republiki Francuskiej**

NR 3199

Robert Pyka

Metropolizacja a lokalne *governance*

**Globalne wyzwania państwa narodowego
na przykładzie V Republiki Francuskiej**

Redaktor serii Socjologia
Wojciech Świątkiewicz

Recenzent
Kazimierz Z. Sowa

Spis treści

Wprowadzenie	7
Rozdział I	
Władza, państwo narodowe i demokracja w kontekście wyzwań globalnych i lokalnych	11
„Antyporządek” globalnego ładu	11
Erozja substancji państwa i obywatelstwa w społeczeństwie ponowoczesnym	23
Demokracja na rozdrożach globalnego świata	32
Wnioski	46
Rozdział II	
Sformułowanie problematyki badawczej oraz wypracowanie adekwatnego podejścia metodologicznego	49
Rozdział III	
Uwarunkowania oraz aktualny stan procesów metropolizacyjnych we Francji	69
Zarządzanie publiczne w warunkach drugiej nowoczesności. Od chaosu do złożoności procesów społecznych	69
Procesy metropolizacyjne, metropolizacja, a zarządzanie obszarami metropolitalnymi	81
Determinanty gospodarczo-finansowe zmiany pozycji państwa w stosunku do szczebla lokalnego	94
Determinanty historyczno-instytucjonalne funkcjonowania francuskiego lokalnego systemu polityczno-administracyjnego	100
Współczesny obraz francuskich aglomeracji i ich obszarów metropolitalnych, w perspektywie metropolizacji terytorium Francji	117
Wnioski	132

Rozdział IV

Transformacja francuskiego systemu organizacji terytorialnej w następstwie metropolizacji	137
Ewolucja lokalnego systemu polityczno-administracyjnego we Francji w kontekście rozwoju aglomeracji miejskich	137
Współpraca międzygminna jako rozwiązanie kompromisowe w poszukiwaniu instytucjonalnych form zarządzania obszarami metropolitalnymi	166
Funkcjonowanie oraz praktyka francuskich publicznych jednostek współpracy międzygminnej w następstwie wprowadzenia ustawy Chevènement	184
Aktualne uregulowania prawne dotyczące francuskich obszarów metropolitalnych. Reforma terytorialna z 2010 roku	201
Wnioski	239

Rozdział V

Między rządem a rządnością: <i>governance</i> i demokracja w przestrzeni metropolii	245
Pojęcie <i>governance</i> jako nowe narzędzie w analizie współczesnych procesów decyzyjnych	247
<i>Governance</i> a demokracja w przestrzeni metropolii na przykładzie francuskich jednostek współpracy międzygminnej.	270
Rady rozwoju aglomeracji jako narzędzie metropolitalnego współzrządzenia i nowe źródło legitymizacji władzy.	289
Wnioski	315

Rozdział VI

Wnioski końcowe	331
Aneks	343
Bibliografia	347
Indeks osobowy	355
Indeks pojęciowy	357
Summary	361
Résumé	363

Wprowadzenie

Przemiany, jakie nastąpiły na świecie pod koniec XX i na początku XXI wieku pozwalają na stopniowe odkrywanie istotnych następstw konglomeratu procesów określanych mianem globalizacji. Wiemy już z całą pewnością, że nie jest to tylko jedna z wielu „nowinek” społeczeństwa ponowoczesnego lub jego kolejny „gadżet”, właściwy dla pewnego trendu mody. Rozwijane badania, nowe spojrzenia i wnioski uzmysławiają nam głębokość, z jaką globalność penetruje funkcjonowanie współczesnego społeczeństwa, podważając i przekształcając podstawowe reguły, normy i instytucje stanowiące jego dotychczasowy szkielet. Jednostki, którym wydaje się, że są na uboczu tych przemian lub zostały z nich wykluczone, nie dostrzegają, iż za sprawą globalizacji przychodzi im żyć w świecie zgoła odmiennym od tego, w jakim dotąd funkcjonowały.

W niniejszej książce autor dąży do zidentyfikowania tych następstw procesów globalnych, które w istotny sposób wpływają na przemiany zachodzące w obrębie współczesnych zachodnich społeczeństw. W trakcie prowadzonych analiz przyjęto perspektywę makrosocjologiczną, gdyż skoncentrowano się na zmianach odnoszących się do kluczowych normatywnych i instytucjonalnych komponentów systemu społecznego związanych z przekształceniami w systemie władzy i regulacji, strukturach instytucjonalnych i statusie państwa oraz pozycji obywatela, a w konsekwencji także w obrębie mechanizmów współczesnej demokracji. Wiele czynników wskazuje bowiem na to, że zachodnie społeczeństwa nie radzą sobie najlepiej w nowych uwarunkowaniach systemu globalnego, u źródeł którego same się znajdują. Świadczyć o tym mogą pasma kolejnych kryzysów finansowych i gospodarczych, problemy finansowe państw europejskich borykających się z głębokim deficytem sektora publicznego oraz słabnąca pozycja gospodarcza Starego Kontynentu, który wydaje się ustępować pola dalekowschodnim potęgom, także w miejscach historycznie z nim związanych, jak chociażby Afryka. Skłania to do refleksji nad przyszłością Zachodniej Cywilizacji, ze szczególnym uwzględnieniem państw europejskich i zmian, jakie

w nich następują a będących następstwem konfrontacji imperatywów globalnych z ich szkieletem kulturowo-normatywnym.

Ponieważ niniejsza książka stanowi zwieńczenie zrealizowanego przez autora projektu badawczego i pretenduje do statusu pracy awansowej w obszarze socjologii, jej konstrukcja odzwierciedla przyjęte przez autora założenia metodologiczne, które zostaną rozwinięte w rozdziale drugim. Istotnym elementem tego podejścia jest właściwa operacjonalizacja sformułowanej problematyki pozwalająca na przejście z analiz teoretycznych formułowanego problemu zawartych w rozdziale pierwszym, do analizy empirycznej, która abstrakcyjne rozważania teoretyczne uokazuje w konkretnej przestrzeni społecznej pozwalając na sformułowanie właściwych wniosków w oparciu o realnie występujące procesy i zjawiska, czego odzwierciedleniem jest zawartość rozdziałów od trzeciego do piątego. Idąc przyjętym tokiem rozumowania założono, że zjawiskiem stanowiącym medium dla procesów globalnych w konkretnej przestrzeni społecznej jest zjawisko metropolizacji, stanowiące transpozycję logiki systemu globalnego na poziom lokalny. W konsekwencji uprzywilejowanym miejscem analizy uczyniono wyłaniające się z aglomeracji miejskich obszary metropolitalne i metropolie, które znajdując się pod silnym wpływem procesów globalnych ogniskują fenomeny stanowiące przedmiot prowadzonych badań. Spośród wielu państw europejskich zdecydowano się ponadto na ulokowanie badań w ramach społeczeństwa francuskiego, którego historyczność została silnie naznaczona przez ideę nowoczesnego, demokratycznego państwa, którego narodziny w XIX wieku nie bez powodu łączy się z wydarzeniami rewolucji francuskiej, o czym pisał klasyk Alexis de Tocqueville. Zastosowane podejście metodologiczne, znajdujące się na pograniczu socjologii polityki i antropologii polityki, pozwoliło na wyjście poza analizę czysto formalno-administracyjnej ewolucji państwa oraz rozszerzenie analizy na pole historyczności francuskiego społeczeństwa, którego dynamika zgodnie z podejściem Alaina Touraine'a, odzwierciedla proces samowytworzenia się społeczeństwa.

Kolejne rozdziały książki, od trzeciego do piątego, stanowią zatem analizę przedstawionych wcześniej zagadnień, obserwowanych w warunkach społeczeństwa francuskiego, w kontekście postępującej metropolizacji jego terytorium. W rozdziale trzecim skoncentrowano się na konfrontacji imperatywów globalnych z historycznymi i normatywno-instytucjonalnymi uwarunkowaniami francuskiego społeczeństwa w kontekście ewolucji procesów władczych i mechanizmów utrzymywania sterowności systemu społecznego. Rozdział czwarty zawiera analizę zmian w obrębie francuskiego lokalnego systemu polityczno-administracyjnego, w tym funkcjonalnych i instytucjonalnych odpowiedzi tego systemu na zjawisko metropolizacji. W rozdziale piątym francuskie obszary metropolitalne potraktowano jak laboratoria współczesnej demokracji, w której krzyżują się wyzwania klasycznej demokracji przedstawicielskiej z wyzwaniami odwołujących się do partycypacyjności i demokracji lokalnej nowych reżimów

---

zarządczych, opisywanymi przy użyciu zyskującego niezwykłą popularność pojęcia *governance*¹. Na końcu każdego z rozdziałów umieszczono wnioski odwołujące się bezpośrednio do sformułowanych pytań badawczych, których ogólna synteza znajduje się w rozdziale szóstym.

---

¹ Pojęcie *governance* (ang.), jako pojęcie tytułowe, pojawia się w niniejszej książce wielokrotnie i może w niej występować także w formie francuskojęzycznej, tj. *gouvernance*, szczególnie, gdy będą czynione odwołania do autorów i przykładów francuskich, bądź przytaczane będą wypowiedzi francuskich ekspertów. Należy jednak pamiętać, że każdorazowo chodzi o to samo pojęcie występujące jedynie w dwóch odmianach pisowni.

Indeks osobowy

A

Alcaly Robert 251—252
Ascher François 45—46, 251, 254
Attali Jacques 204—205

B

Balladur Eduard 107, 118—119, 205—210,
212, 217, 224, 344
Beck Ulrich 13—14, 22, 27—28, 46, 70—71
Beal Vincent 249, 262—264
Bevort Antoine 36—37
Biard Michel 101, 139—140
Boudon Raymond 16—18, 79—80, 254—255
Bourdieu Pierre 16, 102, 271—272

C

Chevènement Jean-Pierre 57, 112, 176—177,
179—185, 187, 189, 190—192, 198, 200—
202, 211, 216, 236, 242—243, 290—294,
317, 337
Chirac Jacques 156, 249, 319
Clastres Pierre 18—19
Collomb Gérard 92, 220
Crozier Michel 139, 141, 298—299
Crouch Colin 34—35, 272, 275

D

Dahl Robert 17, 253
Dallier Philippe 189, 205—206
De Gaulle Charles 113, 147, 172—173
Durkheim Émile 78, 100, 102

E

Epstein Renaud 113, 138, 142, 152, 155—156,
158, 160

Estèbe Philippe 188

F

Feltesse Vincent 200, 312
Fillon François 113
Fukuyama Francis 119—120

G

Gaudin Pierre 15, 18—19, 42
Gaxie Daniel 192
Giddens Anthony 13—14, 63, 70—71
Giscard d'Estaing Valéry 113, 125, 147, 149
Gourault Jacqueline 207—208
Gravier Jean-François 171—172
Guichard Olivier 147, 173—174, 336

H

Harvey David 251—252
Huntington Samuel Phillips 22, 100

J

Jacobs Jane 251—252
Jellinek Georg 24—25
Jospin Lionel 176, 292
Jouve Bernard 24, 27, 28, 30—32, 35, 39—41,
45, 47, 249, 254, 264, 275, 287—288
Joxe Pierre 174
Juppé Alain 96, 312

K

Kempen Ronald van 252
Krattinger Yves 207—208

L

Lambert Alain 203—204

Lascoumes Pierre 259
 Le Galès Partick 43, 102, 147, 149, 154,
 158, 163, 165, 180, 186, 250, 251—254,
 258—259, 261—263, 266—268, 325—226
 Le Lidec Patric 144—145, 158—159, 165, 176
 Le Saout Rémy 180, 185, 193, 194, 196, 202,
 320
 Lefèvre Christian 42, 108, 114, 167, 168, 172,
 175, 185, 190, 194, 344
 Lewada Juri 272
 Luhmann Niklas 14—16, 55, 244

M

Mabileau Albert 101—102, 104—105, 110,
 138—139, 142, 148—150, 153, 155—156,
 163, 166, 171, 174, 185, 187
 Marcellin Raymond 105, 173, 224
 Marcou Gérard 204, 210, 344
 Marcuse Peter 251
 Marshall Thomas Humphrey 28
 Mauroy Pierre 112, 202, 304
 Mercier Michel 204
 Merley Natalie 220, 222, 224, 235, 344
 Mitterrand François 95—96, 112, 147, 162,
 204
 Mumford Lewis 251

N

Negt Oskar 279

O

Okun Arthur 19—20

P

Perben Dominique 66, 104, 119, 121, 204,
 208, 213, 244

Pinson Gilles 43—44, 82, 139—140, 142, 145,
 147, 151, 154—155, 162—163, 181, 260—
 261, 275, 283, 286, 344

R

Raffarin Jean-Pierre 112, 156, 158, 249, 344
 Reagan Ronald 96
 Rocard Michel 112
 Rodin Jacques 191
 Rosanvallon Pierre 12, 30—31, 37—38, 41, 47,
 95, 271, 328—329
 Rosenau James 25, 43, 82

S

Schumpeter Joseph 254
 Soja Edward 252—353
 Spanou Calliope 33, 276, 278, 280—281
 Sueur Jean-Pierre 319

T

Thatcher Margaret 96
 Thomas Olivier 287
 Thurow Lester 20
 Tocqueville Alexis de 8, 103, 161, 239
 Touraine Alain 8, 55, 64, 134—135

V

Voynet Dominique 189, 203, 187, 292—293,
 295—296, 309, 311—312, 317

W

Warsmann Jean-Luc 105, 205
 Weber Max 26, 62, 78, 247—248, 252, 268,
 275, 327
 Wieviorka Michel 11—12, 34, 76, 272, 274,
 345

Indeks pojęciowy

A

agregacja (efekt) 14, 17–18, 37, 44–46, 58, 79, 81, 86, 88, 132, 246, 249, 253–254, 273, 277

Akt I decentralizacji 143, 156, 161

Akt II decentralizacji 156, 158

antropologia polityki 8, 18, 41, 52, 55, 57–64, 73, 96, 116, 136, 145, 273, 333

antyporządek globalnego ładu 11, 13–21, 31, 46, 49–53, 57, 62–63, 67, 81, 133, 239–240, 331–335

ATR (*Administration Territoriale de la République*) lub „ustawa Joxe” 174–175, 177, 181, 290

B

biegun metropolitalny (*pôle métropolitain*) 200, 211, 220–223, 235–238, 243, 268, 300, 337–338

C

Chevènement, reforma 57, 112, 176–177, 179–185, 187, 189, 190–192, 198, 200–202, 211, 216, 236, 242–243, 290–294, 317, 337

D

DATAR (*Délégation à l'aménagement du territoire et à l'action régionale*) 118, 120, 122, 142, 150–151, 171

decentralizacja 31, 37, 41, 53, 56–57, 72–73, 77, 108, 111–112, 115, 137–138, 141–149, 152, 155, 156–157, 159–168, 173–175, 210, 233–234, 240–244, 247,

249–251, 254, 262, 284, 292, 315, 324, 336–338

deficyt demokratyczny (*déficit démocratique*) 44, 115, 193–194, 205, 217, 219, 242, 281, 289, 292–293, 295, 316–318, 329, 340

demokracja bez obywateli 163, 241

demokracja deliberacyjna 34, 37, 71, 87, 183, 193, 261, 268, 271–273, 278–280, 283–284, 294–295, 311–312, 328

demokracja kontestująca (*démocratie de contestation*) 40–41

demokracja kolaboracyjna (*démocratie de collaborative*) 315

demokracja korporacyjna (*démocratie corporative*) 12, 39–41

demokracja lokalna (*démocratie locale*) 146–147, 162–163, 180, 239, 256, 267–268, 270–271, 274, 287–288, 293, 290–295, 302, 305–306, 314, 319

demokracja partycypacyjna (*démocratie participative*) 27, 37, 54, 162–163, 241, 272, 275, 280, 283, 287, 295, 303, 309, 313, 315, 318, 327, 328–329, 340

demokracja przedstawicielska (*démocratie représentative*) 9, 22, 32–33, 35–40, 47, 51, 54–55, 73–75, 246–247, 269–272, 275, 279, 281, 289, 294, 297, 316, 327, 333, 338–339

demokracja radykalna (*démocratie radicale*) 40–41

departament 98, 101, 105, 111–116, 136, 138, 141, 144, 148–151, 155–159, 164–165, 167, 174–177, 212–223, 232–237, 241, 243, 301, 322, 324, 337

detrytorializacja 23, 29, 31, 44–45, 247
Dotation Globale de Fonctionnement — DGF
 182, 189, 216, 223–224, 231
 dyspersja (rozproszenie) władzy 21, 25–25,
 53, 163, 270

E

efekt agregacji 14, 17–18, 37, 44–47, 50,
 58, 79, 81, 87–88, 133, 246, 253–254,
 273, 277
*EPCI (Etablissement Public de Coopération
 Intercommunale)* 172, 174, 177, 179, 181,
 190, 196, 201, 211–212, 217–224, 242,
 276, 289–293, 316, 338, 348

F

funkcje metropolitalne (*fonctions métropoli-
 taines*) 23, 82, 85, 90, 118, 121, 125–130,
 136

G

globalizacja 7, 11–27, 31–33, 37–44, 49–
 54, 56, 69, 71, 77, 82–85, 95–98, 117,
 132, 134, 144–145, 163, 195, 209, 247,
 250–252, 269–270, 329, 332–337
 gmina 103–105, 111, 116, 155, 158, 167,
 174–177, 183, 188–189, 192, 217–218,
 223, 276, 281, 285, 298, 320–324, 336–
 339
governance (ang.); *gouvernance* (fr.) 9, 12,
 14–15, 18, 23, 25–27, 33, 35–36, 39–
 42, 44, 46–47, 53–54, 62, 67, 72–73, 75,
 78, 88, 94, 102, 139–150, 154–155, 160–
 163, 180, 194–195, 201, 237, 245–296,
 308, 314–315, 318, 324–325, 327–329,
 339–340

H

historyczność 8, 52–55, 57–58, 62, 67,
 114, 116–117, 133–136, 166, 170, 195,
 240, 243–244, 279, 331, 333, 335–338,
 340–341

I

intercommunalité 65, 132, 170, 176, 179, 186,
 191–198, 203, 237, 294, 296, 343
ingouvernabilité 72, 75, 163, 253, 275

J

jakobinizm 39, 110, 112–113, 137–138, 191

jacobinisme apprivoisé („jakobinizm oswojo-
 ny”) 112, 139
 jurydyzacja 26

K

klasa metropolitalna 86
 klauzula kompetencji generalnej (*clause de la
 compétence générale*) 77, 145, 191, 205–
 206, 210, 321
 Komitet Balladura 107, 205–212, 217, 224
 kontrdemokracja 12, 30, 37–51, 271, 328–
 329, 339
 kryzys reprezentacji 34–40, 271–273, 288–
 289, 298, 305, 327, 338

L

legitymizacja władzy 33, 35, 40, 51, 147, 150,
 241, 248–249, 255, 258, 264, 266, 276–
 280, 289, 290, 303, 320, 325, 238, 338–339
 lokalny system polityczno-administracyjny
 (*système politico-administratif local*) 67,
 100–101, 107–117, 132–168, 184–185,
 200–201, 233, 236, 239–242, 290, 324,
 327, 335–336

Ł

łączenie (kumulacja) mandatów przedsta-
 wicielskich 56–57, 106–115, 137–144,
 149, 159, 161–167, 219–220, 241, 252

M

ustawa Marcellin (*loi Marcellin*) 105, 173, 224
 metagra 13, 16, 46, 50
 metapolityka 14
 metaregulacja 15–17, 46, 81
 metropolie równowagi (*métropoles d'équili-
 bres*) 171
 metropolizacja 5, 12, 22, 43–44, 50–54,
 81–93, 118, 133–135, 195–196, 209,
 134, 334–338
 miasto neoliberalne 73, 135
 miasto postkeynesowskie 73
 miejski reżim polityczny (*régime politique
 urbain*) 262
 miejski reżim władczy (*régime urbain*) 241,
 274
 miejski system władzy (*gouvernement urba-
 ine*) 262
 międzygminność 168, 170, 176, 186–188,
 190–198, 203, 243, 276, 316, 323

między-międzygminność 198
 międzyterytorialność 195—199, 282
mille feuilles institutionnelles (tysiąc warstw instytucjonalnych) 115
 model elektoralno-przedstawicielski (reprezentacyjny) 30, 36—37, 51, 271, 289, 316, 328, 339
 model partycypacyjny 27, 37, 54, 162—163, 241, 272, 275, 280, 283, 287, 295, 303, 309, 313, 315, 318, 327, 328—329, 339—340

N

nacjonalizm metodologiczny 62
new public management 156, 277
 „notabilizacji” (*notabilisation*) lokalnego systemu władzy 163, 241, 336

O

obszar metropolitalny 82—86, 93, 134, 177, 199, 221
 obszar miejski (*aire urbaine*) 117, 119, 121—122, 127, 129, 174, 187, 196
 obywatelstwo 23—34, 49—50, 247, 333
 obywatelstwo aktywne 30
 obywatelstwo miejskie 31
 obywatelstwo pasywne 28, 30
 obywatelstwo postuniwersalistyczne 30
 oligarchia 54, 163, 274—275, 283, 287—289, 305—306, 314, 326—329, 339

P

państwo narodowe 13, 20—23, 28, 32, 42, 60, 70, 247, 332—333
 państwo opiekuńcze (*État-providence*) 52, 95—97, 102, 251
 państwo postjakobińskie 324
 państwo postweberowskie 46, 247—248
 peryurbanizacja 87, 91, 188—189, 285
 postdemokracja 34—36, 272—274, 283, 289, 329, 339
 porozumienia międzygminne 169
 przestrzeń mobilna 24, 199, 281
 przywództwo transakcyjne 194
 przywództwo transformacyjne 194
public choice 183

R

rada ds. rozwoju (*conseil de développement* lub C2D) 190, 287, 293—325, 339—344

radny (*élu*) 56, 109, 111, 138—140, 146—156, 161—162, 164—165, 180—183, 190—195, 206—207, 216—124, 233—234, 241, 247, 260—267, 276—279, 283—284, 291—299, 303—309, 312, 318—320, 322—325
 radny terytorialny (*conseiller territorial*) 211, 219
 raport Acadie 190, 203
 raport Attali 204
 raport Ballardur 206—207, 209—224
 raport Dallier 289, 205
 raport Krattinger 207
 raport Lambert 203
 raport Mauroy 112, 202—204
 raport Mercier 204
 raport Perben 66, 104, 119—213, 344
 raport Warsmann 105, 205
 region 26, 42, 80—87, 98—99, 110—121, 130—131, 140—158, 164, 172, 175, 199—123, 129, 131, 139, 276, 301, 312, 344
 regulacja krzyżowa (*régulation croisée*) 137—143, 153, 161
 republika bliska ludziom (*république de proximité*) 157, 206
résilience urbaine 93
 reterytorializacja 23, 31, 44, 247
 rewolucja francuska 8, 56, 57, 70, 100—112, 131—135, 146, 165, 241, 335—336
 reżim miejski (*régime urbain*) 162, 262, 241, 309, 318, 326, 338—340
 rządność 15, 18, 25, 39—40, 53, 75—76, 245—248, 250—253, 267, 275, 283
 rządzenie na dystans (*gouverner à distance*) 113, 138, 142, 152, 156—161, 233

S

samowytwarzające się społeczeństwo 8, 14, 53, 62, 64, 70, 81, 116, 334, 340
 SIVOM — *Syndicats intercommunaux à vocation multiple* 169
 SIVU — *Syndicats intercommunaux à vocation unique* 169
 socjologia polityki 8, 52, 55, 57—64, 92, 116, 145, 333
 suburbanizacja 136, 182
 system autopojetyczny 14, 55, 244
 systemy funkcjonalne 17—18, 78—79
 systemy współzależne 17—18

T

terytorializacja rozwoju 99, 134, 146
Trente glorieuses (Trzy chwalebne dekady) 94

U

uczący się obszar metropolitalny 94, 134, 334
 umowy aglomeracyjne (*contrats d'agglomération*) 190, 203, 293
 Unia Europejska 23, 26, 29, 103, 113, 116, 120, 145—156, 252
 uniformizacja horyzontalna 186
 uniformizacja wertrykalna 186
urban resilience 93

V

Voynet, ustawa 189, 203, 287, 292—296, 309—312, 317

W

westfalska epoka 21, 38, 42, 50, 248
 władza relacyjna 15
 władza nieukończona 194
 wrażliwe strefy miejskie (*zones urbaines sensibles* — ZUS) 157
 wspólnota aglomeracji (*communauté d'agglomération*) 66, 115—116, 131—132, 169, 177, 179, 182, 187—193, 197—198, 202,

204, 206—213, 217, 221, 223, 225—226, 228, 230, 234—235, 242, 289, 291, 296, 298—301, 316—318, 323—328, 339

wspólnota miejska (*communauté urbaine*) 57, 75, 89, 91—92, 115—116, 131—132, 172—173, 178—182, 187, 191—194, 197—200, 204, 206—213, 217, 220—223, 225—226, 228, 230, 234—235, 242—243, 254, 261, 289, 291, 296, 298—308, 310—312, 316—318, 323—328, 339

wspólnota gmin (*communauté des communes*) 174—175, 177—178, 180, 182, 187—188, 197—198, 221, 224—226, 228, 230, 242, 289

wspólnota miast (*communautés de villes*) 174—175, 177

współrządzenie 6, 35, 39, 40, 46, 54, 75—79, 88, 144, 186, 195, 264—266, 274, 277—279, 283—288, 318, 325, 327, 339

współrządzenie sieciowe (*gouvernance par réseau*) 270, 277—278, 281

Z

zawodowi społecznicy (*professionnels de la participation*) 287

zawody metropolitalne lub metropolitalne miejsca pracy 126—131, 136, 334

Robert Pyka

Metropolization and Local Governance Global Challenges of the Nation-State on the Example of the French Fifth Republic

Summary

Globalization undoubtedly is one of modern processes which lay foundations for most significant changes to contemporary societies. Social, economic and political phenomena, undergoing within nation-states and independently on them, have become a part of the network of global concerns and relations that the states are able to control no more than in a limited sense. In terms of localness the phenomenon is reflected in the processes of metropolization of urban agglomerations which form their own unique systems of governance. In doing so, they become distinctive laboratories of new forms of government and democracy. The increasing inadequacy of the territorial structure of the state and its institutional systems in terms of network systems and multilevel relations that form new and functional living space for contemporary man are responsible for initiating reforms in states. However, the process of those changes does not go automatically, and it most often stands for a confrontation of the global system imperatives with values, norms and institutions deeply rooted in social structure and shaped in the Westphalian era. Therefore, the search for wise answers to global challenges abounds in diverse results, an example of which may be seen in hybrid territorial units in France which are concomitant with the specific forms of governance that are formed within. Despite the fact that the book deals with French *status quo* in the main, it touches upon universal issues which concern challenges that modern democratic nation-states have to meet.

The book addresses all researchers of contemporary times, who make an attempt to come to deeper understanding of the changes that a modern state and democracy have to face in times when the global system is being shaped. Unique is the fact that this book transcends theoretical digressions being at the same time embedded in the context of a particular society.

The conclusions are based on an extensive empirical sources that the author of this book collected while conducting his research in France, where he had the honor of running discussions with French eminent scholars, politicians and people engaged in self-government. According to the reviewer of the book, Professor Kazimierz Z. Sowa: „The collected research material presents itself as very interesting and valuable one; additionally its research method makes it a *sui generis* source of information. [...] The results provide us with a solid amount of knowledge about modern France whose problems go beyond the present ones.”

Robert Pyka

La métropolisation et la gouvernance locale Les défis globaux de l'État-nation à l'exemple de la Ve République française

Résumé

La globalisation est sans doute un des processus modernes qui se trouvent à la source des transformations les plus importantes au sein des sociétés contemporaines. Les phénomènes sociaux, économiques et politiques, qui se produisaient jusqu'ici indépendamment au sein des États-nations, sont devenus une partie de réseaux des liens globaux et des interdépendances, contrôlés par ces États seulement dans une mesure limitée. Dans la dimension locale, ce phénomène trouve son reflet dans les processus de métropolisation des agglomérations qui produisent leurs propres systèmes de co-gouvernement, en devenant ainsi des laboratoires de nouvelles formes de pouvoir et de démocratie. Une croissante inadéquation de la structure territoriale de l'État et de son système institutionnel, par rapport aux systèmes de réseau et des relations juxtaposées, formant de nouveaux espaces fonctionnels de la vie de l'homme moderne, initient des changements intérieurs des États. Le processus de ces changements ne s'opère pas automatiquement et, le plus souvent, signifie la confrontation avec des impératifs du système global, avec des valeurs, normes et institutions profondément enracinées socialement, et formées à l'époque westphalienne. La recherche des réponses adéquates aux défis globaux apporte alors des résultats divers et nuancés, dont l'exemple peuvent être des unités territoriales hybrides, apparaissant en France, dotées des systèmes de gouvernance spécifiques. Bien que le livre en grande partie concerne la situation française, il aborde également des questions universelles, relatifs aux défis qui se posent aux démocraties des États-nations contemporains.

Le livre s'adresse à tous ces chercheurs de modernité qui tentent de comprendre des processus de transformation, auxquels l'État moderne et la démocratie dans les conditions de formation du système global se soumettent. L'étude présentée, qui ne se résume pas aux analyses purement théoriques, se distingue par la mise en place de la problématique en question dans les conditions de la société concrète. L'auteur a appuyé ses conclusions sur un grand matériau empirique, formé pendant ses recherches en France, où il a eu l'occasion de discuter avec d'éminents scientifiques, politiques et représentants du gouvernement local contemporains. « Le matériau de recherches établi est très intéressant et de valeur, et la façon de le réunir semble unique. [...] Nous recevons grâce à lui une portion de savoir solide sur la France contemporaine et sur ses problèmes, non seulement contemporains » (K.Z. Sowa, 2014).

Redaktor Gabriela Marszałek
Projekt okładki Anna Wołosiak-Tomaszewska
Redaktor techniczny Barbara Arenhövel
Korektor Mirosława Żłobińska
Łamanie Edward Wilk

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-042-6
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-043-3
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 23,0 + 10 wkładek. Ark. wyd. 34,0.
Papier offset III 90 g   Cena 74 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław